

РЕЦЕНЗИЯ НА КОЛЕКТИВНАТА МОНОГРАФИЯ „ИСТОРИЯ НА УКРАЙНА”

(История Украины. СПб, Алетейа, 2015, 508 стр.)

Албена Стаменова

През 2015 г. излиза на бял свят колективната монография „История на Украйна“ (История Украины. СПб, Алетейа, 2015, 508 стр.). Книгата е структурирана в четири части, посветени на хронологически последователни периоди от историята на Украйна. Авторите са четирима руски учени, специалисти в своята област: И. Н. Данилевски, Т. Г. Таирова–Яковлева, А. В. Шубин и В. И. Мироненко.

Предисловието към книгата е подписано от акад. А. О. Чубарян в качеството му на съпредседател на съвместната руско-украинска комисия на историците. От него научаваме, че книгата представлява израз на „една от многото концепции в историографията“ и не е „израз на някоя официална позиция“. Изглежда, представа за „официална“ гледна точка към историята на Украйна и украинския народ все пак някъде в някаква форма съществува, защото фактът, че трудът е създаден самостоятелно по отношение на нея, е отбелязан специално.

Игор Николаевич Данилевски е доктор на историческите науки, ординарен професор в Националния изследователски университет „Висше училище по икономика“. Той е автор на първата част: „**Предистория на Украйна**“ (стр. 6–99). Тук са разгледани „ключовите събития и явления, предшестващи собствено историята на Украйна, която започва значително по-късно: през XV–XVI в.“ (стр. 7).

Тази част се състои от два подраздела, първият от които е „**Легендарна Рус**“ („Русь легендарная“) (стр. 7–66). Така е наречен най-ранният период от историята на Древна Рус – първото държавно образувание, създадено от източните славяни, предци на украинския, руския и белоруския народ. Сведения за този период са извлечени от писмените източници, пръв и най-важен от които е летописът, известен като „Повест за изминалите години“ („Повесть временных лет“), създаден през 20-те години на XII в. и запазен в преписи от XIV–XVI в. Като се има предвид, че най-старите летописни записи могат да се основават само на устни предания, а повечето дати от древноруската история има условен характер, този период от историята има явно легендарен характер.

В този подраздел са разгледани няколко теми: „*Представите на летописеца за източнославянските племена*“ („Представления летописца о восточнославянских племенах“), „*Първите исторически предания*“ („Первые исторические предания“), „*Легендата за апостол Андрей*“ („Легенда об апостоле Андрее“), „*Легендата за основаването на Киев и първите му князе*“ („Легенда об основании Киева и его первых правителях“), „*Легендата за хазарския данък*“ („Легенда о хазарской дани“), „*Асколд и Дир*“ („Аскольд и Дир“), „*Преданието за това как Киев става столица*“ („Предание о том, как Киев стал столицей“), „*Мъдрият Олег*“ („Вещий Олег“), „*Преданията за Игор*“ („Предания об Игоре“), „*Преданията за княгиня Олга*“ („Предание о княгине Ольге“), „*Легендите за Святослав*“ („Легенды о Святославе“), „*Летописните легенди за Владимир Святославич*“ („Летописные легенды о Владимире Святославиче“). В този подраздел авторът прилага към тези сюжети херменевтичния подход, разработен от него в други трудове.

Вторият подраздел от първа част е озаглавен „**Историческа Рус**“ („Русь историческая“) (стр. 66–99). Разгледаните в него теми са: „*Киев – Новият Ерусалим*“ („Киев – Новый Иерусалим“), „*Ярослав и Святополк*“, „*Завещанието на Ярослав*“ („Завещание Ярослава“), „*Някои особености на развитието на западните и югозападните земи на древна Рус*“ („Некоторые особенности развития западных и юго-западных земель древней Руси“), „*Южна Рус и Степта*“ („Южная Русь и Степь“), „*Западните и югозападните земи на древна Рус в състава на Великото Литовско княжество*“ („Западные и юго-западные земли древней Руси в составе Великого княжества Литовского“), „*Украинните земи*“ („Украинные земли“).

В този раздел авторът започва изложението си от първите фиксации на действителни исторически събития, отнасящи се към 30-те години на XI в. и съдържащи се в недостигналия до нас, но текстологично реконструиран летопис, наричан от А. А. Шахматов „Древнейший свод“. Краят на разглежданият тук хронологичен отрязък е създаването на полско-литовското държавно образувание Жеч Посполита през 1569 г., част от което стават повечето от земите на някогашната Древна Рус, по-късно украински територии.

Автор на втория раздел от книгата (100 – 259 стр.) е професорът в Института по история на Санкт-Петербургския държавен университет **Татяна Геннадиевна Таирова–Яковлева**. Тя е изтъкнат руски украинист, доктор на историческите науки, директор на Центъра за изучаване на историята на Украйна към СПбДУ. Този раздел е озаглавен „**Украинските земи през новото време (средата на XVI – XIX в.)**“ („Украинские

земли в новое время (середина XVI – XIX вв.)“). В него са обособени няколко подраздела, всеки от който от своя страна обхваща множество подтеми: *„Влизането на украинските земи в състава на Жеч Пospолита. Възникване на казачеството“* („Вхождение украинских земель в состав Речи Посполитой. Возникновение казачества“), *„Начало на украинското възраждане. Борба за национална идентичност“* („Начало украинского возрождения. Борьба за национальную идентичность“), *„Въстанието на Б. Хмельници. Създаване на украинското хетманство“* („Восстание Б. Хмельницкого. Создание украинского гетманства“), *„Руината“* („Руина“), *„Краят на руината. Икономически и културен подъем“* („Окончание руины. Экономический и культурный подъем“), *„Реформи към унищожаване на Украинското хетманство“* („Реформы по ликвидации Украинского гетманства“), *„Украйна в състава на Руската империя“* („Украина в составе Российской империи“).

В този раздел, обхващащ продължителния времеви период от XVI до XX в., са осветлени важни събития, явления, обстоятелства и процеси от историята и културата на украинските земи и народ.

Третият раздел (260 – 428 стр.) на представяната книга, е със заглавие **„Украйна през XX век (до 1945 г.)“** („Украина в XX веке (до 1945 г.)“ е дело на **Александър Владленович Шубин**. Авторът е доктор на историческите науки и ръководител на Центъра по история на Русия, Украйна и Беларусия към Института по всеобща история на РАН. Изложението в този раздел е структурирано в 5 глави, озаглавени съответно: *„Революцията и немската окупация (1917 – 1918)“* (Революция и немецкая оккупация (1917 – 1918)“), *„Гражданската война и интервенцията в Украйна през 1919 – 1921 г.“* („Гражданская война и интервенция на Украине в 1919 – 1921 гг.“), *„Съветската модернизация в Украйна“* („Советская модернизация на Украине“), *„Съдбата на Западна Украйна“* („Судьба Западной Украины“), *„Великата Отечествена война“* („Великая Отечественная война“).

Виктор Иванович Мироненко, кандидат на историческите науки и водещ научен сътрудник в Института за Европа към РАН, е авторът на четвъртия, последен и неозаглавен раздел (433 – 501 стр.) от разглеждания труд. Той обхваща периода от 1945 до 2011 г., като изложението е детайлизирано в подпериоди: 1945 – 1953, 1953 – 1964, 1964 – 1991 и 1992 – 2011 г. В този раздел фактическият материал е изложен с познаване на логиката и механизмите на функционирането на властта в съветското и постсъветското пространство, а събитията от последните две десетилетия от историята на Украйна са анализирани

критично.

В разглежданата „История на Украйна“ се наблюдава известна непоследователност при оформлението на изложението. Това свидетелства, че четиримата автори са работили самостоятелно, обединени по-скоро от обща тема, отколкото от обща идея. Книгата представлява едно съвременно изложение на украинската история, богато на фактически материал, което ще представлява интерес както за професионални историци, така и за студенти, и за всички, които се интересуват от историята на Украйна.

Информация за автора:

Албена Стаменова – д-р, доцент

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

Катедра по Славянско езикознание

бул. „Цар Освободител“ 15, София, 1504

e-mail: albena_stamenova@aby.bg